

"İnsanın bir tek şahsı, başkasının bir nev'i hükmündedir." cümlesini izah eder misiniz?

Kainatı bir ağaç gibi hayal edersek, insan bu ağacın ucunda duran en camiyetli, yani ağacın bütün özelliklerini üzerinde toplayan mükemmel bir meyve gibidir. Kainat küçülse insan olur, insan büyütülse kainat olur. İnsanın bedeni adeta kainat gibi mükemmel bir mahiyete sahiptir. İnsanın bedenindeki hücre ve zerreler, kainatın yıldızları, kanlar ve sıvılar, deniz ve okyanuslar, kıllar ve saçlar nebatat ve bitkiler, kemikler dağ ve taşlar gibidir...

İnsan mikro kainat, evren ise makro kainattır. Kainatın bütününde azametli bulunan unsur ve elementler, insan vücudunda mütevazı ve özet şeklinde bulunur. Ve insanın manevi duygu ve cihazları kainatı ihata edecek kadar geniş ve hassastır. Mesela, elli gramlık dili ile yeryüzündeki bütün tat ve lezzetleri tadabiliyor. Bu vasıflar bir insanda olduğu gibi bütün insanlıkta da vardır. Dolayısı ile "*bir insan tek başına kainata ve kainatın bütün türlerine bedeldir*" denilebilir.

Kainat kesret alemi iken, insan bu kesret aleminin derlenmiş ve toplanmış halidir. Kainatta azametli ve dağınık olarak bulunan tecelliler, insanın cephesinde derli ve toplu şekildedir. Mesela, Allah'ın kesret alemindeki, yani kainat üzerindeki bütün rububiyete dair işleri ve şunatları, insanın cami ama derli toplu fitratında hükmünü aynı ile icra eder. Bu noktadan insan kainat dairesinde tecelli eden dağınık vahdet pırıltılarını toplayan ve cem eden bir temerküz aynasıdır. Yani insan kainatta dağınık olan vahdaniyet manalarını mercek gibi toplayıp şuurulu nazarlara sunan hem seyirci hem de dellal ve tebliğcidir.

İnsanın mahiyetini okuyan, kainatın umumunu okumuş gibi oluyor. Bu da tek bir insanın değer ve sanat ciheti ile bütün nevlerden daha değerli ve üstün olduğunu gösteriyor.